

10. Ризики умов поставки:

- ризик неможливості здійснення обраного виду поставки;
- ризик зростання собівартості товару через обрану форму поставки.

11. Ризики валютно-фінансових умов контракту:

- ризик вибору валюти платежу;
- ризик можливості виникнення втрат унаслідок зміни курсу валют;
- ризик вибору умов платежу;
- ризик вибору форми розрахунків;
- ризик вибору засобів платежу;
- відсотковий ризик;
- ризик визначення повного переліку документів для проведення розрахунків;
- ризик виникнення додаткових витрат унаслідок переказу грошей і вибору форми поставки;
- ризик виникнення збитків у випадку прострочення платежів.

12. Ризики умов форс-мажорних обставин:

- ризик виникнення форс-мажорних обставин;
- ризик неможливості отримання документального підтвердження виникнення форс-мажорних обставин;
- ризик непередбачених форс-мажорних обставин.

13. Ризики визначення умов розгляду арбітражу:

- ризик вибору арбітражного органу;
- ризик вибору застосованого в арбітражі права;
- ризик виникнення судових витрат;
- ризик невиконання партнером арбітражних рішень через неприйняття його країною міжнародних конвенцій і законів, що регламентують виконання цих рішень.

14. Комерційні ризики:

- ризик несприятливої кон'юнктури ринку;
- ризик упущеної вигоди;
- ризик зміни ціни товару в процесі реалізації;
- ризик зниження купівельної спроможності грошей;
- ризик обмеження на торгівлю.

15. Ризики, пов'язані з процесом митного оформлення:

- ризик невчасної сертифікації товару;
- ризик неправильного розрахунку мита;
- ризик недотримання вимог із заповнення документів із зовнішньоекономічних операцій, незадовільне інформаційне забезпечення проведення митних процедур;
- ризик тимчасових затримок із фіто-, ветеринарного контролю;
- ризик неотримання необхідних документальних підтверджень на проведення зовнішньоекономічних операцій.

Найважливішим видом ризиків, що у підсумку впливає на результат угоди, є контрактні ризики. Тобто це сутність, зміст ризиків, пов'язаних з основними положеннями контракту, шляху нейтралізації ризиків, розрахунки й аналіз цих ризиків, що допоможуть прийняти рішення з управління ризиками.

Висновки. Застосування аналізу і оцінки контрактних ризиків дає змогу найповнішою мірою відобразити можливі варіанти розвитку подій і дати їм кількісну оцінку. Це дає можливість підприємству ґрунтовно підготува-

тися до переговорів та істотно полегшує сам переговорний процес. Внаслідок, якщо підприємство і приймає на себе ризики, то робить це свідомо й обґрунтовано. Крім того, знання і кількісна оцінка контрактних ризиків дає змогу розробити комплекс заходів, спрямованих на їхнє зниження. А це, своєю чергою, допоможе істотно спростити життя будь-якому підприємству, що займається зовнішньоекономічною діяльністю.

Література

1. Риски во внешнеэкономической деятельности предприятий / В.П. Бочарникова. – К. : Изд-во "ИНЭК", 1997. – 124 с.
2. Хом'як С. Ризики, що виникають при укладанні зовнішньоекономічних угод / С. Хом'як // Баланс. – 2000. – № 8. – 22 лютого. – С. 23-25.
3. Устенко О.А. Теория экономического риска / О.А. Устенко. – К. : Вид-во МАУП, 1999. – 164 с.

Вишняков В.М. Роль контракта в управлении рисками внешнеэкономической деятельности предприятия

Проанализирована и определена особенная важность учета рисков при проведении внешнеэкономических операций предприятий в современных условиях.

Ключевые слова: риск, внешнеэкономическая деятельность, менеджмент, контракт, методы анализа, обязательные условия контракта, дополнительные условия контракта, систематизация контрактных рисков, управление рисками.

Vishnyakov V.M. A role of contract is in the management of risks in foreign economic activity of enterprise

The special importance of account of risks is analysed and certain during the le-adthrough of external economic operations of enterprises in modern terms.

Keywords: risk, foreign economic activity, management, contract, methods of analysis, obligatory conditions of contract, additionalss of contract, systematization of contract risks, management risks.

УДК 336.531.2

Доц. Л.Й. Гнилянська, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано сучасний стан інвестиційної привабливості промислових підприємств. Здійснено комплексне оцінювання інвестиційної та інноваційної привабливості підприємства та запропоновано економічні аспекти покращення інвестиційної та інноваційної привабливості промислових підприємств.

Ключові слова: інвестиції, стратегія, аналіз, інвестиційна привабливість, інноваційна привабливість.

Постановка проблеми. Зміни в господарському механізмі України зумовлені переходом до ринкової економіки. Такі зміни потребують підвищеної уваги до вирішення питань інвестиційної діяльності, оскільки вона уможливує регулювання розвитку економіки, істотно підвищує її ефективність. Економічного підйому та інвестиційної активності можна досягти тільки через створення діючого ринку капіталів і приватизацію частини ресурсів і капіталів. Процеси на фінансовому ринку є дуже динамічними. Велику роль відіграє держава як гарант стабільності фінансового ринку. І на базі викорис-

тання закономірностей руху фінансового капіталу держава й учасники ринку цінних паперів підтримують приватний та організований ринок, сприяють підвищенню ефективності економіки й економічному зростанню загалом. Підприємець повинен вміти передбачати, розраховувати, оцінювати та втілювати. Одна з проблем, що постає перед підприємцем, полягає у формуванні оптимальної структури капіталу підприємства в нових умовах.

Значний попит на інвестиції спричиняють і приватизаційні процеси. В умовах економічної кризи, яку на сьогодні переживає Україна, внутрішні інвестиційні можливості значно зменшилися та й надходження зовнішніх інвестицій також гальмується. Потрібно розробити й запровадити механізм інвестування, який зробив би інвестиційно-інноваційний процес ефективним. В Україні на сучасному етапі розвитку економіки необхідною умовою ефективності інвестиційної та інноваційної діяльності є відродження фінансово-кредитного та інвестиційно-інноваційного ринків.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Останніми роками у вітчизняних та зарубіжних джерелах зростає кількість публікацій стосовно інвестиційної та інноваційної діяльності та інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства. Внесок у розвиток теоретичних положень у галузі інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства здійснено у роботах У. Шарпа, Б. Щукіна, В. Федорченка, А. Омельченка [1-7]. Практичний досвід застосування окремих складових інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні відображено у працях вітчизняних авторів, серед яких: А. Омельченко [1], Б. Щукін [6-7], А. Пересада [16], О. Рогач [15]. Сучасний стан переорієнтації вітчизняних підприємств на концепцію інвестиційно-інноваційної привабливості зумовлює актуальність і необхідність досвіду дослідження економічної суті інвестицій, інновацій та основ управління інвестиційно-інноваційною діяльністю промислових підприємств, оцінки інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств та проведення аналізу інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств.

Постановка цілей. На підставі вивчених теоретичних положень і практичного досвіду в роботі поставлено такі цілі: визначення можливостей і передумов ефективного інвестування в українські підприємства, особливостей і сучасного стану вітчизняних підприємств, виявлення тенденцій і проблем його розвитку в Україні та визначення економічних аспектів покращення інвестиційно-інноваційної привабливості промислового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Розпочата в Україні економічна реформа потребує поглиблення господарського життя з метою забезпечення економічного зростання держави. Досягти цього можна на основі фінансової стабілізації, структурної перебудови, приватизації, створення ринку капіталів. Особливо складною є проблема з відродження фінансового ринку як саморегульованої системи переливання капіталів, системи довготермінових активів. Джерелом приросту капіталу, основним мотивом інвестування є одержуванний прибуток. Обидва процеси – вкладання капіталу і одержання прибутку – відбуваються в певному поточному часі, а саме: можна поступово вкладати капітал, а потім одержати прибуток; паралельно вкладати капітал і одержува-

ти прибуток; вкладати капітал з інтервалом, а через деякий час одержати прибуток. Це залежить від форми інвестування та особливостей інвестиційно-інноваційного проекту. Важливе значення для економіки країни має використання галузевих інвестицій та інновацій. Це визначається розвитком тих галузей, які забезпечують прискорення НТП. Більш ніж третину всіх реальних інвестицій було спрямовано на підтримку паливно-енергетичного комплексу країни, що свідчить про гіпертрофовану структуру вітчизняної економіки. Істотна частка реальних інвестицій (до 10 %) спрямована на розвиток металургійного комплексу. На розвиток таких прогресивних галузей промисловості, як: машинобудування та хімічна промисловість, спрямовано незначну частку (10-11 %) капітальних вкладень. У сучасних умовах важливе значення для підприємств має як структура реальних, так і портфельних інвестицій. Ефективність інновацій залежить від ефективності безпосереднього використання інвестицій. У системі прийняття фінансових рішень щодо забезпечення якісного управління фінансовою діяльністю підприємства та його інвестиційно-інноваційної привабливості важливими складовими елементами є управління грошовими активами та дебіторською заборгованістю.

Важливим управлінським завданням є підтримка грошових коштів підприємства на мінімально потрібному рівні. Для цього можуть використовуватися всі можливі джерела поповнення грошових коштів: надходження виторгу від реалізації продукції на умовах негайної оплати, стягнення дебіторської заборгованості, продаж резервних грошових активів у формі поточних фінансових інвестицій, продаж матеріальних і нематеріальних активів підприємства (запасів, основних засобів, об'єктів незавершеного виробництва, патентів, ноу-хау тощо), отримання банківських кредитів, залучення інвестицій шляхом випуску акцій, облігацій, додаткових паїв тощо. При чому перші чотири способи поповнення залишку грошових коштів є більш доцільними, оскільки не ведуть до збільшення валюти балансу. У цих випадках грошові кошти формуються шляхом реструктуризації активів підприємства. І навпаки, два останні способи використовуються для підтримки поточної платоспроможності лише у крайніх випадках, оскільки вони призводять до відволікання залучених ресурсів від цільового використання.

Мінімальний залишок грошових коштів визначають, виходячи з планового обсягу платіжного обороту та швидкості обігу грошових коштів, що склалася на підприємстві з урахуванням особливостей його діяльності. Можна виділити два основні шляхи зменшення мінімального залишку грошових коштів: за рахунок оптимізації платіжного обороту; шляхом прискорення обіговості грошових коштів. Оптимізувати платіжний оборот підприємства можна шляхом коригування потоків платежів, запровадження режиму економії, зменшення потреби у фінансових ресурсах. До основних заходів нормалізації платіжного обороту потрібно віднести: виключення зайвих платежів за сировину, тепло-, водо-, та енергоресурси внаслідок їх більш економного та раціонального використання; оптимізацію бази оподаткування прибутку; придбання необхідних підприємству основних засобів на правах оренди та лізингу; купівлю товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу; про-

лонгацію кредитів та перенесення терміну окремих платежів за домовленістю з постачальниками тощо. Водночас зменшення платіжного обороту не повинно негативно впливати на фінансово-господарську діяльність та обмежувати її обсяги. Прискорити обіговість грошових коштів вдається завдяки: зменшенню тривалості операційного та фінансового циклів; своєчасній інкасації витрат; зменшенню обсягів готівкових розрахунків; скороченню питомої ваги тих форм розрахунків з постачальниками, які потребують тимчасового резервування грошових коштів на банківських рахунках (акредитиви, чеки тощо). Підвищення ефективності використання грошових коштів може бути досягнуто шляхом інвестування у високоліквідні фінансові інструменти (грошові, фондові). Також підприємство може перейти до зберігання тимчасово вільних грошових коштів на комбінованих банківських рахунках. Прикладом є конткорентний рахунок, який дає можливість поєднати поточне зберігання грошових коштів підприємства з виплатою депозитного відсотка. Його застосування є досить зручним і дає змогу забезпечити протинфляційний захист грошових активів, а також і підвищити рентабельність їх використання.

Ще однією ланкою в управлінні платоспроможністю підприємства є ефективне управління дебіторською заборгованістю, основна мета якого полягає у мінімізації розміру дебіторської заборгованості та термінів її погашення, а також попередження безнадійних боргів. При цьому варто пам'ятати, що політика управління дебіторською заборгованістю є одночасно складовою не лише фінансової, але й маркетингової стратегії підприємства. Завдяки пом'якшенню умов розрахунків з покупцями продукції можна розширити обсяги її реалізації і цим самим збільшити доходи і прибутки від основної діяльності.

У процесі здійснення різноманітних виробничих та комерційних операцій в підприємства може виникати дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями продукції, персоналом, власниками, бюджетом та позабюджетними фондами тощо. У процесі управління вирішуються такі завдання: визначення обсягу інвестицій у дебіторську заборгованість за комерційним та споживчим кредитом; визначення складу потенційних дебіторів; формування принципів та умов кредитної політики стосовно покупців продукції; забезпечення інкасації дебіторської заборгованості; прискорення платежів за допомогою сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості.

Обґрунтовуючи доцільність надання відтермінувань платежу покупцям продукції, потрібно оцінити, яким чином збільшення інвестицій у дебіторську заборгованість вплине на: загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства; коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості; середній період інкасації та кількість оборотів дебіторської заборгованості; розмір додаткових доходів, поточних витрат і прямих фінансових втрат.

У процесі прийняття рішень щодо надання комерційного кредиту покупцям продукції необхідно зважити всі плюси і мінуси такої тактики та визначити загальний ефект від інвестування коштів у дебіторську заборгованість. Залежно від рівня дохідності та ризику можуть застосовуватися різні стратегії кредитної політики: консервативна, поміркована та агресивна. Вибір конкрет-

ного виду кредитної політики повинен здійснюватися з урахуванням: платоспроможності покупців; допустимого рівня ризику; кон'юнктури на ринку готової продукції. Особливу увагу в процесі аналізу дебіторської заборгованості варто приділити статті "Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги", яка має найбільшу питому вагу в загальній сумі дебіторської заборгованості. Доцільно також аналізувати заборгованість за окремими покупцями і терміном виникнення. Важливим моментом в управлінні дебіторською заборгованістю є проведення її аналізу та порівняння з кредиторською. Підвищення дебіторської заборгованості часто порушує фінансову стійкість підприємства, тому що виникає потреба залучення додаткових джерел фінансування.

Можливим виходом з такої ситуації є підвищення якості дебіторської заборгованості. Це може відбутися шляхом: всебічного оцінювання фінансового стану потенційних дебіторів, їх платоспроможності, репутації; диверсифікації клієнтури; використання різних форм забезпечення повернення боргу (застава, гарантії банків, страхування, поручительства тощо); підвищення дієвості штрафних санкцій відповідно до боржників; визначення максимальної суми боргу загалом та на одного клієнта (лімітування дебіторської заборгованості).

Для визначення складу платоспроможних дебіторів доцільно здійснювати періодичні обстеження. Тому необхідно вивчати причини виникнення кожного виду заборгованості, виходячи з конкретної виробничої ситуації на підприємстві.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, загалом інвестиційно-підприємницький клімат України є складним. Залучаючи до країни іноземний капітал, варто пам'ятати, що з нинішньої кризи Україну виведуть лише власні зусилля. Найістотношою перешкодою для діяльності як вітчизняних, так і іноземних інвесторів в Україні є недосконалість відповідного законодавства. Донедавна не запропоновано жодного законодавчого акта, котрий був би достатньо відпрацьованим, універсальним. Ускладнює ситуацію і практика коригування нормативних актів під час їх руху від верхніх рівнів управління до нижніх. До головних факторів, котрі стримують формування економічного середовища, сприятливого для залучення інвестицій, можна віднести також і невизначеність пріоритетів ринкового трансформування економіки та недоліки процесів приватизації. Проблеми соціально-психологічного характеру в залученні інвестицій пов'язані з відсутністю ринкового менталітету у вітчизняних бізнесменів, що проявляється у їх нездатності самостійно приймати відповідні рішення, швидко орієнтуватися у мінливому економічному середовищі. Залученню інвестицій перешкоджають також і нерозвиненість комунікаційних засобів, незабезпеченість повною, надійною нормативно-правовою та комерційною інформацією. Політика України щодо активізації процесу залучення іноземних інвестицій пов'язана з ринковим соціально-економічним трансформуванням суспільства. Потрібно створювати загальнополітичні, правові та інституціональні умови, сприятливі для інвестування. А це одночасно буде як передумовою, так і результатом успішних реформ у нашій державі.

Література

1. Омельченко А.В. Інвестиційне право : навч. посібн. / А.В. Омельченко. – К. : Вид-во "Атіка", 2009. – 236 с.
2. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні / А.А. Пересада. – К. : Вид-во "Лібра", 2008. – 136 с.
3. Савчук В.П. Анализ и разработка инвестиционных проектов : учебн. пособ. / В.П. Савчук, С.И. Прилипко, Е.Г. Величко. – К. : Изд-во "Абсолют-В", Эльга, 2010. – 326 с.
4. Федоренко В.Г. Инвестознавство / В.Г. Федоренко, А.Ф. Гойко. – К. : Вид-во МАУП, 2010. – 324 с.
5. Шарп У. Инвестиции : пер. с англ. / У. Шарп, Г. Александер, Д. Бейли. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 2009. – 416 с.
6. Щукін Б.М. Інвестиційна діяльність / Б.М. Щукін. – К. : Вид-во МАУП, 2008. – 634 с.
7. Щукін Б.М. Аналіз інвестиційних проєктів / Б.М. Щукін. – К. : Вид-во МАУП, 2009. – 446 с.
8. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання інвестиційної діяльності" від 15.06.99 р., № 977. – 36 с.
9. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і запровадження спеціальних режимів інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку" від 7 лютого 2002 р., № 3036-III. – С. 23-32.

Гнилянская Л.И. Экономические аспекты улучшения инвестиционной привлекательности промышленных предприятий

Проанализировано современное экономическое состояние инвестиционной и инновационной привлекательности промышленных предприятий. Проведена комплексная оценка инвестиционной привлекательности предприятия, а также предложены экономические аспекты улучшения инвестиционной и инновационной привлекательности промышленных предприятий.

Ключевые слова: инвестиции, стратегия, анализ, инвестиционная привлекательность, инновационная привлекательность.

Gnylyanska L. Yo. Economic aspects of the improvement of the investment attractiveness of industrial enterprises

Analysis of present state investment attractiveness of industrial enterprises. Conducted a comprehensive evaluation of investment attractiveness of enterprises and to the economic aspects of the improvement of the investment attractiveness of industrial enterprises.

Keywords: investment, strategy, analysis, investment opportunity.

УДК 332.122.001.33:620.91.004.67 Доц. М.О. Довба¹, канд. екон. наук;
доц. В.С. Дудюк², канд. екон. наук; здобувач Р.Б. Колісник²

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ

Вмотивовано ідею регіонально-системного підходу до розвитку енергетики з використанням відновлюваних ресурсів. Обґрунтовано доцільність формування регіональних логістичних систем для розвитку використання відновлюваних енергоресурсів. Встановлено загальні критерії ефективності впровадження логістичного підходу для розширення використання відновлюваних енергоресурсів.

Ключові слова: відновлювані енергоресурси, регіон, логістична система, логістичний підхід.

Розвиток енергетики на відновлюваних джерелах енергії приводить до низки позитивних ефектів в економічній та соціальній сферах життя регіонів та країни, до покращення природного довкілля, зниження залежності від закордонних постачальників енергоресурсів. Більшість вимог використання відновлюваних енергоресурсів можуть бути впровадженими завдяки ефективному втручанні держави в цей процес. Враховуючи, що використання відновлюваних енергоресурсів має значні переваги, порівняно з невідновлюваними, держава повинна стимулювати розширення використання біологічно відновлюваних ресурсів та сприяти заміщенню ними викопних паливних. У загальному вигляді таке стимулювання повинно складатися з двох складових: стимулювання попиту на відновлювані ресурси та стимулювання їх пропозиції, яка задовольняла б цей попит. Важливим аспектом під час задоволення попиту пропозиції є регіональний аспект, оскільки транспортування енергоресурсу може значно підвищити його собівартість, а тому стимулювання попиту та пропозиції повинно бути територіально збалансованим. Тому особливо важливу роль у розвитку відновлюваної енергетики та її відповідності енергетичним потребам регіонів та країни відіграватиме ефективність побудови та функціонування системи постачання енергоресурсів від місць їх отримання до місць споживання. Саме тому особливо актуальними є проблеми логістичного забезпечення розвитку відновлюваної енергетики.

Розширення використання відновлюваних енергоресурсів, як і будь-яка діяльність, потребує вибору системи критеріїв оцінки для оцінювання та підвищення ефективності здійснюваних заходів. Незважаючи на значну кількість екологічних та соціальних переваг від енергетичного використання відновлюваних ресурсів, у випадку неправильного поводження з ними, вони можуть не лише не забезпечувати позитивні зрушення у соціальній сфері, але й призводити до негативних екологічних наслідків. Зважаючи на це, стимулювання попиту та пропозиції на відновлювану енергію повинно ґрунтуватися на критеріях екологічної та економічної (а відповідно і технологічної) прийнятності, а отже, логістичні процеси у цій сфері повинні підвищувати еколого-економічну ефективність використання відновлюваних енергоносіїв.

Погоджуємося з висловленим у [1] твердженням, що неможливо визначити якийсь простий та універсальний метод планування енергетики на відновлюваних джерелах енергії ані в міжнародному масштабі, ані у масштабі однієї країни. Більше того, кожен регіон країни характеризується різною видовою структурою, запасами та територіальною поширеністю відновлюваних і невідновлюваних джерел енергії, величиною енергетичних потреб та їх структурою (відповідно до поділу за призначенням на промислові, сільськогосподарські та побутові цілі). Відповідно, кожному регіону будуть притаманні свої особливості організації енергетики з використанням відновлюваних ресурсів. Саме на це звертає увагу один із принципів використання відновлюваних енергоресурсів, запропонованих у [1], – детермінуюча роль конкретної ситуації. Використання певного відновлюваного енергоресурсу визначається конкретними природними умовами та потребами населення, потребує дослідження умов навколишнього природного середовища та енергетич-

¹ Львівський ДУВС;

² НЛТУ України, м. Львів